

Sajó Sándor

Nem én

Repülőjegyeket vennél, mindenféle helyekre. Sehová sem utaznál el, csak megvennéd a jegyeket. Napközben többször eszedbe jutna, hogy megtehetnéd, hogy elutazol. Esetleg az is, hogy el kellene utaznod. Fontolgatnád, hová utazz, miközben tudnád, hogy sehová sem fogsz. Ülnél a szobádban egész nap, továbbra is. Amikor lejárnának a jegyek, talán újakat vennél.

Fekszem. Nem azért, mert beteg vagyok és ágyban kell maradnom, vagy mert nagyon öreg vagyok és beteg, elfekvőben, felfekvéssel. Nem vagyok depressziós sem. Nem ülök, nem állok, nem járkálok. Nem eszem, nem iszom. Nem beszélek. Hat hónapja. Kutya bajom, csak a hátam fáj kicsit. De ha oldalra kinyújtott karokkal fekszem, nem fáj.

Sírni kezdett, és nagyon csúnya volt, egészen más, mint amikor nem sírt, fáradt lett és öreg, temérdek ránc meg vörös folt, egy torz, felpuffadt arc, bőr, hús és könny, mintha nem is ő lenne, azt zokogta, reménytelen, és tudtam, hogy igaz van, tényleg nem tehet mást, csak sírhat, és féltem, és az jutott eszembe, hogy menekülnöm kell, és soha többet még a közelébe sem menni, rögtön látta, mi jár a fejében, megriadt, próbálta gyorsan abbahagyni a sírást, hüppögött, csuklott, remegett, de nem sikerült, akárhogy igyekezett, és tudta, hogy mostantól nincs, akinek sírhatna, hogy mostantól nincs senki, és abbahagyta.

Anyámat már az étel érdekelte csak. Enni kért, újra és újra. Talán nem emlékezett, hogy nemrég evett. Talán tényleg éhes volt. Talán nem maradt más

öröm az életében. Talán nem volt öröm ez sem. Nem látszott boldognak, amikor evett. Sokszor mérgesen követelte az ételt. Mintha gonoszak lennénk, akik még enni sem adunk neki.

Meghalt a feleségem. Eltemettük, a gyerekekkel. A gyerekek szomorúak voltak. Én is. Mégiscsak a feleségem volt, nagyon sokáig. Együtt éltünk, általában. Volt olyan is, hogy külön. De mással nem éltünk hosszan. Volt, hogy szerettük egymást. Voltunk boldogok is. Ez majdnem biztos. De nem éltünk szépen.

Elmegyek apámhoz. Ülünk majd az asztalnál, bort iszunk, beszélgetünk, és addig maradok, amíg meg nem hal. Kezdetben nem fogja érteni, miért nem kezdek szedelőzködni. Aztán lehet, hogy megérti. Akkor előveszi az aznapi újságot, beleolvas egy könyvbe, bekapcsolja a tévét. Megvacsorázunk. Fogat mos, lefekszik aludni.

Apám a szívműtéte után is a karjaiban vitte ki anyámat éjjelente, ötször-hatszor, pisilni. Éjszaka, félálomban, anyám elesett volna, újra eltöri a bokáját, a csuklóját, vagy betöri a fejét, vagy ha a virágok közé esik, kiszúrja a másik szemét is. Egyszer, amikor egy vírus legyengítette és felülni sem tudott az ágyban, apám életében először és utoljára felhívott, hogy menjek segíteni.

Épp a belvárosban voltam egy könyvbemutatón, nem messze tőlük. Szakadt a hó, az arcomba fújta a szél, félcipőben csúszkáltam a jeges úton. Apám feküdt, megpróbált felkönyökölni, hogy köszönjön, arca eltorzult az erőlködéstől, anyám mellette, félálomban. Apámnak főztem egy teát, anyámnak kicseréltem a sztómás zacskóját, tisztába tettem és lefektettem aludni.

Apám egy buszvégállomáson állt, hatalmas tömegben, szállt a por és tűzött a nap, egy régesrégi busz érkezett, mintha az ötvenes években lennénk, egy nagyon öreg, törékeny néninek próbált segíteni, hogy ne sodorják el az emberek, de a földre teperte őket a tömeg, apám beesett a busz alá, aztán egyszer csak a busz másik oldalán feküdt a földön, egymagában, arccal a föld felé, nyitott szemmel, a tarkójából spriccelt a vér. Mellette guggoltam, a buszsofőrré néztem, felfelé, aki a kormánynál ült, közvetlenül mellette még két

másik ember, üvöltöttem, hogy hívtak-e mentőt. Világos volt, hogy mindegy, mire ideérnek, apám el fog vérezni, és ha mégsem, ilyen sérülésből nem lehet felépülni. Nem voltam képes rátenni a kezem az apám tarkóján megnyílt sebre, pedig tudtam, hogy el kellene állítani vagy csillapítani kellene a vérzést, legalább meg kellene próbálni. Függetlenül attól, hogy ennek bármi értelme van-e. Aztán mégis a seb felé nyújtottam a kezem, de mielőtt elérhettem volna, felébredtem.

A tébolyda női kórtermében szarszag terjengett, a tágra nyitott ablakok ellenére. Az asszonyok többsége egykedvűen feküdt. Egy csontvékony, töpördött öregasszony, földig érő ócska hálóingben, megállás nélkül csoszogott a terem közepén. Lassan, ugyanabban az ütemben megtett néhány lépést, majd az ellenkező irányba fordult és indult tovább. Közben halkán jajgatott, minden méltatlankodás nélkül. Többen pelenkát viseltek. Egyiküknek lecsúszott a combjára, és az állandó izgásmozgástól a pelenkából kiforduló szar fokozatosan belekenődött a lepedőbe, a combjait is barnára festve. Anyám egy székre kötözve sírt, amikor odaértem.

Mikor úgy látta, hogy a férje nem viselkedik megfelelően a nagymamájával, az együtt töltött tíz év ellenére azonnal kidobta a lakásból és egyedül nevelte tovább a gyerekeket. Olykor eszébe jutott egy-egy közös emlék, de ettől soha nem érzékenyült el; mintha egy távoli élet eseményei lettek volna. Esténként, miután lefektette a gyerekeket és beszélgetett kicsit a nagymamájával, órákig üldögélt a kádban, a kihűlt vízhez időnként forró te engedett, elszívott néhány cigarettát, és nem érezte magát boldogtalannak. Igazi megkönnyebbülést nem érzett ugyan, de legalább egy tehertől megszabadult.

Reggelente most már idejében felkelt, enni adott a gyerekeknek és elvitte őket az iskolába. Aztán, hogy elkerülje a nagymamájával való találkozást, és ne kelljen bevinnie neki a reggelit, beült egy presszóba kávézni. Csak tízre járt dolgozni, ezért minden reggel másfél órát itt töltött: elolvasta az újságokat és átlapozta a magazinokat. Anyja jutott eszébe, aki nem képes nagymamájával öt percet együtt tölteni anélkül, hogy kiborulna, meg a mostohaapja, aki tönkretette anyja életét. Anyósa és apósa mindenben segítettek ugyan, a gyerekeket sokszor elhozták az iskolából, elvitték őket zeneóra meg edzésre, csak éppen beszélni nem tudott velük miről. Amikor hetente egyszer elment hozzájuk, megette a vacsorát meg elszívott egy cigarettát, örült, hogy indulniuk kell haza, késő van, a gyerekeket le kell fektetni.

A gyerekek minden fürdésnél eláztatták a fürdőszobát, utána káromkodva veszekedtek, és pizsamában, mezítláb kirohangáltak a szobájukból. Az esték üvöltözéssel és fenyegetőzéssel értek véget. Férje, amíg ott lakott, ilyenkor azt mondta, legalább az ablakokat csukja be, hogy a szomszédok ne hallják; ettől csak még idegesebb lett.

Aztán egy napon, amikor apósa a gyerekeket vitte haza az iskolából, az autót egy szemetes kocsi lesodorta a felüljáróról, nagymamájának pedig a hír hallatán megszakadt a szíve. Egyedül maradt az ötszobás lakásban.

Anyámmal álmodtam. Feküdt a földön a garázsban, a hátán, nyitott ajtónál. Elesett, a földön fekvé igazgatta a ruháját, nagyon lassan és ügyetlenül, szemérmesen. Ültem mellette és vigasztaltam, azt mondta, fiam, te nagyon rendes vagy hozzám. Az épület körül ismerősök, senkit nem tudok azonosítani utólag. Estefelé, késő délután, jó idő van, tavasz vagy ősz, akár nyár. Valakivel megbeszéltem, hogy nemsokára indulunk a színházba.

Ébredés után eszembe jutott, ahogy koppant anyám feje a lépcsőház kövén. Egy pillanatra engedtem csak el a kezét, és közvetlenül mellettem állt, mégsem tudtam elkapni. Egyenes, merev testtel, lassan zuhant a hátára, a feje visszapattant a kőről. A koppanás hosszan visszhangzott a lépcsőházban. Anyám elájult, felvettem és bevittem a lakásba, lassan csúszott kifelé a karjaimból, az ágyig nem is jutottunk el, letettem a szőnyegre, felemeltem a fejét, hogy megnézzem, vérzik-e. Nem vérzett, de hatalmas púp nőtt rajta. Képtelen voltam eldönteni, hívjak-e mentőt. Végül nem hívtam.

Apám egy buszvégállomáson állt, hatalmas tömegben, szállt a por és tűzött a nap, egy rozoga busz érkezett, mintha az ötvenes években lennénk, mellette egy törékeny öreg néni, apám próbált segíteni neki, hogy a tülekedésben ne sodorják el az emberek, de a földre teperte őket a tömeg, apám beesett a busz alá, aztán egyszer csak a busz másik oldalán feküdt a földön, egymagában, arccal a föld felé, nyitott szemmel, a tarkójából spriccelt a vér. Mellette guggoltam, a buszsofőrré néztem, felfelé, kiáltottam, hogy hívtak-e mentőt. Világos volt, hogy mindegy, mire ideérnek, apám el fog vérezni, ilyen sérülést nem lehet túlélni. Nem voltam képes rátenni a kezem a sebre, pedig tudtam, hogy csillapítani kellene a vérzést, legalább meg kellene próbálni, akkor is, ha semmi értelme. Aztán mégis a seb felé nyújtottam a kezem, de mielőtt elérhettem volna, felébredtem.

Éjszaka a szomszéd kiabálására ébredek, segítség, tűz van, köntöst veszek, kimegyek a gangra és látom, tényleg tűz van náluk, égnek az előszoba közepén egymásra hajigált fadarabok és gallyak. A két kislány a szomszéd szoba gangra nyíló ablakánál áll, mozdulatlanul, meredten, egymás kezét fogják, az anyjuk éjszakai műszakban, nem értenek semmit, csak azt látják, hogy az apjuk rakja a tüzet és közben jajgat, hogy tűz van. Azt mondom a szomszédnak, oltsa el a tüzet, amit saját maga rakott, és akkor nem lesz tűz. Zavarodottan néz rám, megint részeg, nemigen érti, mit beszélek, aztán mégis vizet enged egy lábasba és ráönti a tűzre. Száll a füst a lakásban. A kislányok nem mozdulnak az ablaktól.

Lali egy pillanatra rám néz, aztán gyorsan újra a gyöngyökre, lefelé, mintha attól félne, hogy amikor nem látja őket, történik velük valami. Az új gyöngyeit mutatja, de a kezét nem nyújtja felém, hanem közvetlenül a hasa előtt tartja. Nagyon hosszú, vékony, girbegurba ujjai vannak, annyira megfeszíti őket, hogy a marka közepén szinte nincs is mélyedés. Az út közepén állunk, csendes mellékutca, olyan, mintha falun lennénk. Lali dadog és szivárog a nyál a szája szélén. Érzem a szagát, meg a teste szagát is. Csak neki van ilyen szaga, senki másnak, ez biztos azért van, mert nem normális. Én nem gyűjtök gyöngyöket, csak az unokatestvéremnek van, vele cserélnek. Nem érdekelnék a gyöngyök, meg amúgy is, csak néhány napig vagyok itt. Alkudozás közben az unokatestvérem egyfolytában ugratja, de Lali ezt nem érti. Mindent komolyan vesz, a legképtelenebb ajánlatot is, hogy ő adjon kilenc gyöngyöt, köztük a legszebbik gyöngyét is, annyira azért nem szép és igazából nem is ér sokat, cserébe pedig kap mondjuk kettőt. Lali egy darabig hallgat, aztán azt mondja, hogy az a két gyöngy nem ér sokat, szépek, szépek, nem sokat érnek, szépek, szépek, nem sokat érnek. Egy darabig megint hallgat, utána horkant egyet, mély hangon morogni kezd, végül azt mondja, hogy velünk nem lehet cserélni. Hirtelen összezárja a markát, sarkon fordul és elindul hazafelé. Széles ívben lengenek a hosszú karjai mellette. Tudjuk, hogy néhány lépés után meg fog állni és visszajön. Nevetek, közben lelkiismeret-furdalásom van, nem lenne szabad ezt csinálni vele. Végül megállapodnak, két gyöngy két gyöngyért. Mostmár Lali is nevet. Legszívesebben egész nap gyöngyöket cserélné. Minden nap idejön a ház elé és kiabál, biztos azt próbálja kiáltani, hogy menjünk ki hozzá, de mire kimondja őket, eltorzulnak a szavak, nem érteni semmit. Amikor kimegyünk, azt hadarja: szia, hogy vagy én jól vagyok, egy szuszra, közben már nyitja is a markát, mutatja az új gyöngyeit és sorolja, melyik milyen fajta és mit kell róla tudni. Gyönyörű szavakat tud a színekre, olyanokat,

amiket soha nem is hallottam. Lali negyvenéves, nemrég volt a születésnapja, mi első osztályosok vagyunk. Nemsokára jön érte az anyukája.

Ülünk a temetői ügyintézővel szemben, apám megint azzal a mondattal kezdi, hogy „halottunk van”, ebből nem enged, és igaza van, szép mondat ez, most mondta harmadjára, először a patológián, azután pedig itt, az előző ügyintézőnek, aki végül csak azt mutatta meg, hová tudunk leülni, amíg sorra nem kerülünk, és figyelmeztetett, hogy sok kollégája influenzás, hosszú várakozásra készüljünk.

Anyám kétszer, vagy inkább háromszor lett öngyilkos, esetleg négyszer – olyan nehéz ezt eldönteni.

Nem sikerült neki.

Aztán lemondott róla.

Később, miután beteg lett és kishíján meghalt, kétségbeesett, hogy így sem sikerül.

Közben nagyon félt a haláltól.

Ülsz az anyád ágya szélén, fogod a kezét a sötétben.

– Segíts rajtam.

– Hogy segítsek?

– Nem tudom.

– ...

– Félek.

– Mitől félsz?

– A haláltól.

– Miért?

– Nem tudom.

Véletlenül összefutok Andrással, egy barátjával beszélget az ebédlő előtt, és elmondom neki, hogy azért nem utaztam még mindig el, mert meghalt az anyám. Bizarr helyzet. Mert vagy valami szellemeskedő mellébeszéléssel próbálok válaszolni az őszinte csodálkozásra, amikor megpillant és megkérdezi, mi a fenét csinálok én még mindig Pesten (holott már három hete el kellett

volna utaznom), vagy pedig elmondom, miért vagyok itt. Ráadásul itt a barátja is, akit alig ismerek. Az ember nem mindenkinek mondja el, és akinek igen, annak sem könnyen, hogy meghalt az anyja.

Nézem őket, ahogy mennek kifelé a ravatalozóból: nem tudom eldönteni, vajon azért sűtik le a szemüket, mert neheztelnek rám, hogy kifelejtettem őket a felsorolásból, vagy egyszerűen azért, mert temetésen vannak, most lett vége a halotti beszédnek, és mindjárt, ha mindenki kiért a szabadba, a hamvak szét-szórása következik.

Ha megírtad az anyád halotti beszédét,
És aztán kimész rágyújtani az erkélyre,
Számolj velem,
Hogy még ott is sírni fogsz.

Sírni fogsz hajnalonként is,
Ébredés után,
Miközben olvasod.

A temetésen
Talán
Már képes leszel
Elmondani.

Néma és mozdulatlan.
Fűrkészed, él-e még.
Félve tapintgatod
Az ütőerét.
Aztán biztos vagy benne.
Érzed, hogy egyre
Hűvösebb a teste.

Pontosan nem tudom a számhoz emelni a csészét. Felemelem, közelítem, lassan kitapogatom a helyét. Kortyolok. Szürcsölni is szoktam, ha nagyon forró. Valamennyi mindig rácsöpög a ruhámra. Enni ügyesebben tudok. Az étel is

kifolyik a számból, de megtapad az arcomon, nem piszkítja be a ruhámat. A számhoz emelem a kezem, matatok, és előbb-utóbb megtalálom. De van úgy is, hogy nem törlöm le.

Időnként megetetnek. Én csak ülök, rágok, nyelek. Sokáig nem tudok ülni, lassan csúszok lefelé a széken, aztán lefordulok a földre. Felállni nem tudok egyedül. De könnyű vagyok, felemelnek, visszatesznek.

Van, hogy vécére is kivisznek. Rátesznek, és egyedül elvégzem a dolgom. Aztán lefektetnek.

Nem hallok jól. Régebben próbáltam kitalálni, mit mondanak, és választam. De sokszor nem találtam el. Ha beszélnek hozzám, most is van, hogy feléjük fordulok, de inkább nem mondok semmit. Előbb-utóbb abbahagyják. Ebédnél, amikor körbeüljük az asztalt, néha rám néznek. Ezt észreveszem. De nem látok jól. Az egyik szememmel egyáltalán nem, a másikkal kicsit. Azért észreveszem, ha rám néznek. Meg azt is, ha hozzám beszélnek. Néha átölelnek, szeretettel. Az ölelést érzem. Nem esik jól, de érzem.

© Fortepan

© Fortepan, Nagy Gyula